

Nimi _____

Kool _____

Geograafiaõpetaja _____

1. Eesti, Läti ja Leedu on Balti riigid – millest tuleneb selline nimetus? Läänemere ehk Balti mere ääres asub ju rohkem riike.

Mõistele 'Balti riigid' kinnistas tänase sisu Nõukogude periood – Nõukogude Liidu koosseisu liidetud Eesti, Läti ja Leedu moodustasid omaette regiooni, mis eristus ülejäänud Nõukogude Liidust ja oli samas riigipiiridega ära lõigatud teistest Läänemere-äärsetest maadest.

1 p

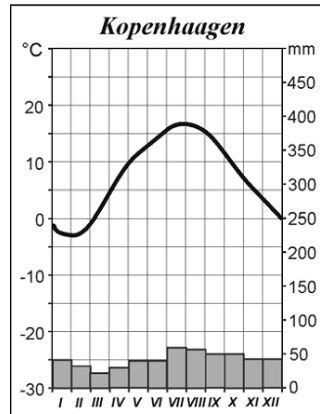
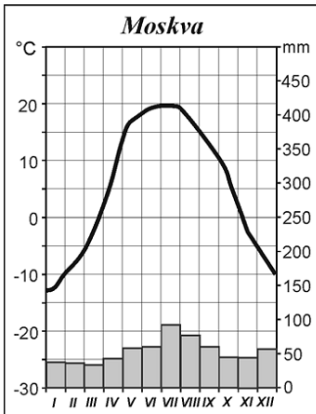
2. Eestis tuleb euro kasutusele 1.01.2011. Mis riigis võeti viimati euro kasutusele ja millal? Slovakkia, 01.01.2009

1 p

3. Milline Kesk-Euroopa riik lakkas olemast 1.01.1993? Tšehhoslovakkia

1 p

4. Moskva ja Kopenhaagen asuvad ligikaudu samal laiuskraadil. Ometi on kliima neis linnades erinev.

- a) Nimeta kaks erinevust Moskva ja Kopenhaageni kliimas.

2 p

1) Moskvas on kliima mandrilisem /suvi palavam ja talv külmem/ suve-talve temperatuuride erinevus suurem jne

2) Kopenhaagenis sajab ühtlasemalt /Moskva suveperiood on vihmasem jne

NB! Üks erinevus peaks olema temperatuuri, teine sademete kohta. Samalaadsete erinevuste korral saab kokku 1 punkti.

- b) Mis põhjustab erinevusi Moskva ja Kopenhaageni kliimas?

1 p

Moskva asub sisemaal, Taani rannikul /Moskvas on mandriline, Kopenhaagenis on mereline kliimatüüp.

- c) Määra Kopenhaageni geograafilised koordinaadid.

Kopenhaageni geograafilised koordinaadid on: *56°N ja 12-13°E (eksimisviga +/- 1 kraad)*

1 p

- d) Kopenhaagenis on neljapäeva õhtu kell 23.00. Mis nädalapäev ja kellaeg on samal hetkel Moskvast?

Moskvast on samal ajal: *reede öö kell 1.00*

1 p

- e) Mis ilmakaares asub Kopenhaagen Moskvast vaadatuna? läänes

1 p

5. Joonisel on kujutatud temperatuuri, sademete hulga ja aurumise muutusi erinevates loodusvööndites (tähistatud tähtedega).

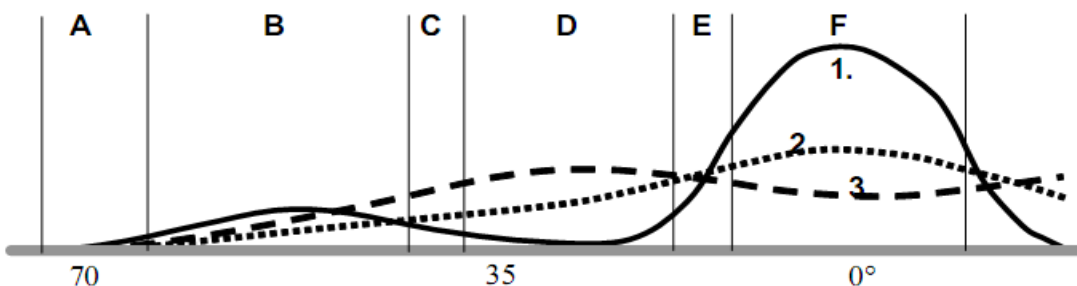
- a) Mis numbriga on joonisel tähistatud: temperatuur 2; sademed 1; aurumine 3?

1,5

- b) Mis loodusvööndid on kujunenud sellistes tingimustes ja on joonisel tähistatud tähtedega A, C, E?

A - *tundra*; C - *sega- ja lehtmetsad*; E - *savannid*

1,5

6. Põhjenda, miks kasvavad Eestis pigem segametsavööndi kooslused, mitte ainult okas- või laialehelised metsad? *NB! Õpilane saab 2 punkti, kui vähemalt 2 aspekti on välja toodud.*

2 p

Kuna Eesti asub paraskontinentaalses kliimatüübis, üleminekualal mereliselt mandrilisele kliimale, kus esinevad mõlema loodusvööndi tunnused (mullad, valitsevad puuliigid). Tuleneb asendist 58-60°N, Läänemere naabruses, Põhja-Atlandi sooja hoovuse mõjust rannikualadele, valitsevatest läänetuultest, mis sooja õhku mandrile kannavad – siis seetõttu saavadki siin kasvada nii okaspuud kui ka lehtpuud.

7. Miks kevadel ja suve esimesel poolel sajab Lääne-Eestis ja saartel vähem kui sisemaal? Meri on veel külm ja seetõttu on aurumine rannikualadel väiksem kui kiiresti soojenenud sisemaal Millistes Eestimaa piirkondades sajab kõige rohkem? Kõrgustike läänenõlvadel

1 p

Miks? Valitsevate läänetuulte tõttu on kõrgustike läänenõlvad tuulepealseteks nõlvadeks, kus õhk tõuseb-jahtub-veeaur kondenseerub-tekivad sademed

2 p

Miks püsib lumikate Otepääl kauem kui Haapsalus? Kõrgustikel on külmem (külmaperiood on pikem) ja kõrgustikel sajab rohkem (lumikate on paksem). NB! Mõlemad aspektid välja tuua!

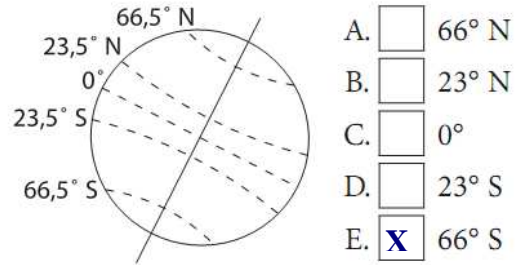
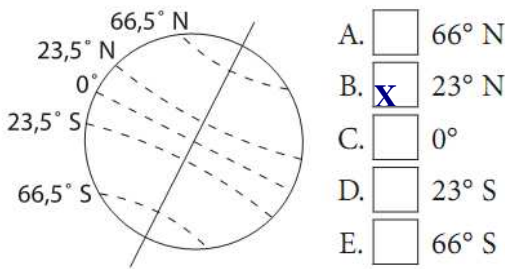
1 p

Miks maakera kõige kuumemad paigad asuvad pöörijoonte piirkonnas, mitte aga ekvaatoril? Pöörijoontel on kõrgrõhuala; taevast on pilvitu; õhuniiskuse on väiksem – mistõttu maapind kuumeneb rohkem kui pilvises ja suure õhuniiskusega ekvaatoril

1 p

8. a) Millisel laiuskraadil on 21. juuni keskpäeval Päike horisondil kõige kõrgemal? Õige vastus tähistab X-ga.

b) Millisel laiuskraadil on 22. detsembril päev kõige pikem? Õige vastus tähistab X-ga.

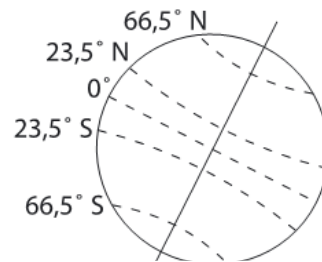
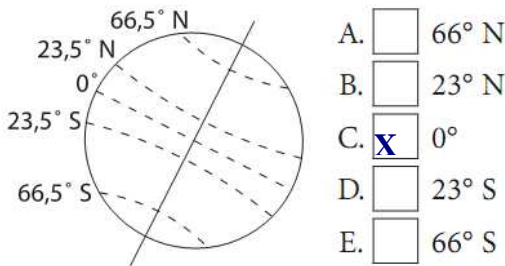

2 p

c) Mis laiuskraadil on 21. märtsi keskpäeval Päike horisondil kõige kõrgemal? Õige vastus tähistab X-ga.

d) Kuidas nimetatakse joont 23,5° N? põhjapöörijoon

e) Viiruta joonisel lõunapoolkera. Ekvaatorist lõuna poole jääv ala.

3 p

9. Matsalu laht on tugevalt lõikunud mandri sisse, seega saaksid siia laevad tulla tormivarju. Too välja vähemalt 3 erinevat põhjust, miks Matsalu lahte ei ole kujunenud ühtegi suuremat rahvusvahelise tähtsusega sadamat.

3 p

- madal sügavus
- tööstuskeskused, suuremad asulad kaugel
- jätub
- looduskaitseala/rahvuspark
- avameri kaugel
- raudtee kehv olukord, infrastruktuur puudulik

10. Ühel rannikutüübil ja koeratõul on sama nimi. Mis nimi see on (tõmba õigele joon alla):

- a) Labrador b) Dalmaatsia c) Bernhardiin

2 p

Millisele Euroopa riigi rannikule on see tüüp iseloomulik? Horvaatia

Kirjelda paari lausega, milles seisneb selle rannikutüübi omapära.

2 p

Dalmaatsia rannik on rannikutüüp, mille puhul saarte rannajoon kulgeb maismaa rannajoonega paralleelselt. Rannajoone kuju on määratud lähedal asuvate mäestike pikitelje suunaga. Rannajoonele on iseloomulikud arvukad pikliku kujuga ranniku lähedased saared, mis asetsevad rannajoonega paralleelselt. Ranniku iseloomulik kuju on tekkinud tänu meretaseme tõusule peale jääaega, mille tulemusel on osa vanadest mäestikest uppunud ning saared on moodustunud mäeahelike veepealsetest tippudest. Selle tulemusel on saarte vahelised lahed sügavad.

11. Selgita näite abil Läänemere mõju pinnamoele.

Mõju pinnamoele:

Näiteks rannavallide, maasäärte, laguunide, murrutuspankade, murrutuskulbaste jne teke.

1 p

12. Vasta kaardi põhjal järgmistele küsimustele.

a) Kuidas nimetatakse kaardil kujutatud piirkonda? *Arktika*

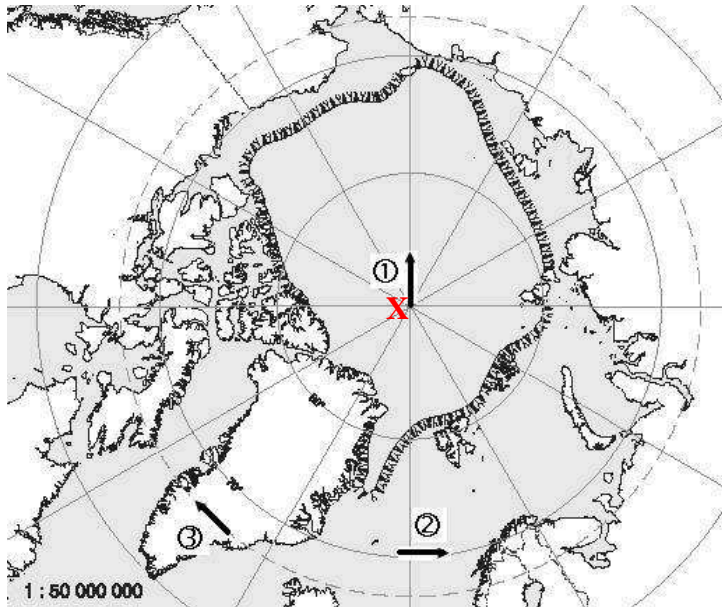
1 p

b) Mis ilmakaarde näitavad kaardil olevad nooled?

1) lõuna 2) ida 3) lää

1 p

NB! Kui kõik kolm ilmakaart on õiged, saab õpilane 1 punkti. Kaks õiget vastust = 0,5 punkti.

c) Märki kaardil X-ga põhjapoolus.

Meridiaanide kokkusaamispunkt.

1 p

d) Viiruta kaardil ala, kus esinevad polaaröö ja polaarpäev. Viirutada polaarjoonega piiritletud ala.

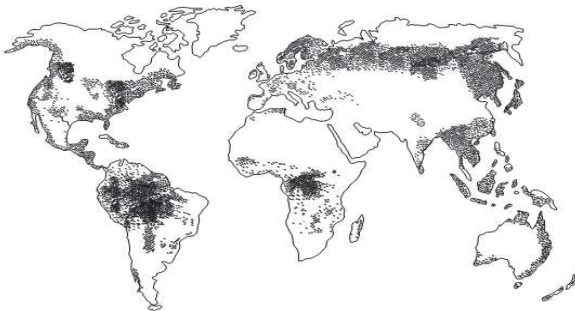
1 p

e) Täna on 15.11. Kas praegu on põhjapoolusel polaarpäev või polaaröö? *polaaröö*

Põhjenda. Kuna maakera telg on kaldu ja põhjapoolus on alati suunatud Põhjanaanale, siis on praegu Päike seniidis lõunapoolkeral ja Maa kumeruse tõttu põhjapolaaraladele praegu päikesekiirgus ei ulatu jne.

2 p

13. Mille levikut on kaardil kujutatud? Kõige täpsem vastus märki X-ga.

_____ - maailma kõige tihedamini asustatud paigad

1 p

_____ - maailma kõige arenenumad riigid

_____ - maailma sood

X - maailma metsad

_____ - maailma rauamaagi varud

14. Nimeta neli maavara (fossiilset kütust), mida maailmas kasutatakse energia saamiseks.

nafta ; maagaas ; kivisüsi ; pruunsüsi ; põlevkivi

2 p

Miks neid maavarasid nimetatakse fossiilseteks kütusteks?

On tekkinud kunagi elanud taimede-loomade jäänuste settimisel-kivistumisel ja sisaldavad organismide kivistisi/fossiile jne.

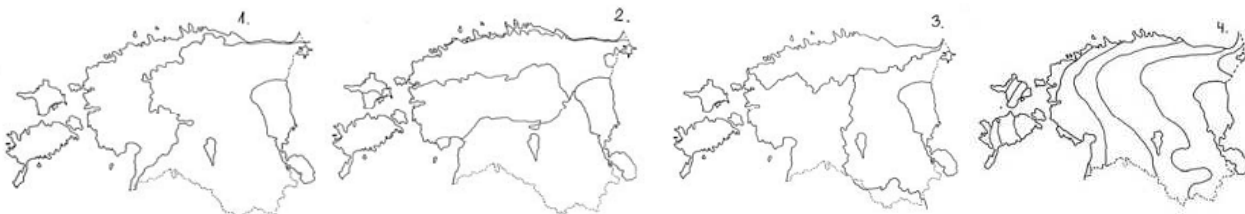
1 p

Miks paiknevad Eesti suuremad elektrijaamad Kirde-Eestis Narva lähedal, aga mitte Tallinnas, kus elab 30% Eesti rahvastikust ja nõudlus elektri järele on väga suur?

Kuna põlevkivi kütteväärtus on väike, siis ei ole teda mõtet kaugemale transportida. Energiakoguste transportimine on odavam kui tooraine transportimine jne õiged vastused.

1 p

15. Mida kujutavad jooned kaartidel?

1 – mandrilisem Ida-Eesti ja merelisem Lääne-Eesti kliimatüüp

2 – geoloogiline kaart/ pealiskorra kivimite avamusalad tekkeajastute järgi

3 – Eesti vesikonnad

4 – veebruarikuu isothermid /samatemperatuurijooned veebruaris (talvekuudel) jne õiged vastused

4 p

16. Paranda valed väited õigeks eitust kasutamata.

Tõene/väär a) Eesti viiest rahvuspargist paikneb vaid üks (*kaks - Vilsandi ja Matsalu*) tervikuna ühe maakonna territooriumil.

Tõene/väär b) Pariisist on võimalik sõita laevaga mööda jõgesid ja kanaleid Kiievisse.

Tõene/väär c) Maailma põhjapoolsem metroolinn on Peterburi (*Helsingi*).

3 p

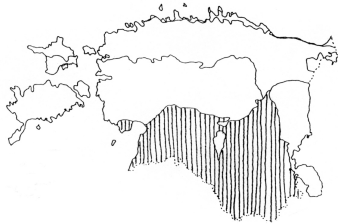
17. Millise ajastu kivimite levikuala on kaardil viirutatud? Devon

Mis number vastab nendele kivimitele geoloogilisel läbilõikel? 2

Miks Põhja-Eestis see kivimikiht puudub? Kuna aluskord on kaldu lõuna suunas, siis devoni ajastuks oli Põhja-Eesti juba maismaa ja settekivimeid enam sinna tekkida ei saanud

Mis mandril paiknes Eesti sel ajastul? Baltika ja Laurentia mandri kokkupõrkel moodustus Devoni ajastul suur Euroameerika manner. (Õpilane saab punkti, kui vähemalt üks eelpool olevatest mandrite nimetustest on kirjas).

4 p

18. Eesti Ordoviitsiumi ja Siluri paekallas jätkub Rootsis Gotlandi ja Ölandi saarel.

a) Millisel saarel kumbki paekallas esineb?

Ordoviitsiumi paekallas asub *Gotlandi* saarel, Siluri paekallas *Ölandi* saarel.

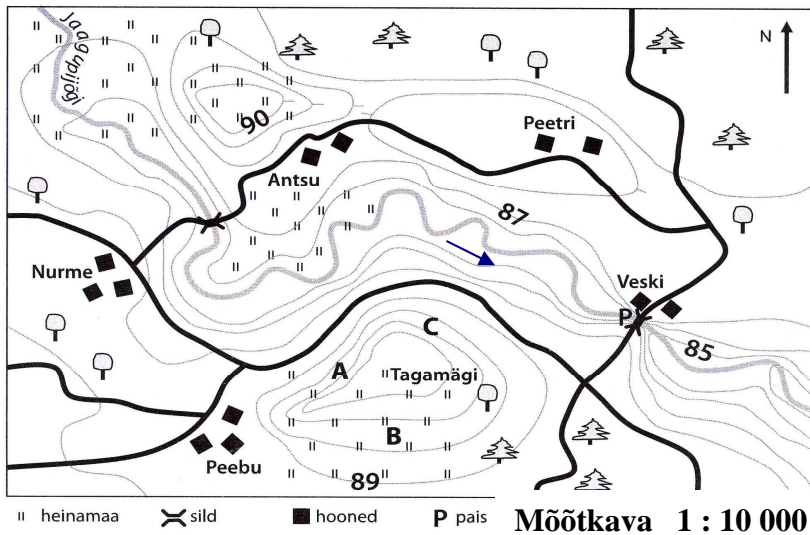
b) Põhjenda, miks asuvad erinevate ajastute pankrannikud erinevatel saartel?

Kuna aluskord on kaldu lõuna suunas, ja Ordoviitsiumi kihid avanevad Silurist põhja pool, ka Gotland on Ölandist põhja pool jne õiged vastused.

1 p

1 p

19. Vasta küsimustele kaardi järgi.

a) Kui suur on kaardil horisontaalide lõikevahe? 10 m

1 p

b) Märki kaardile Jaagupijõe voolusuund.

1 p

c) Kui pais suletakse, tõuseb veetaseme Jaagupijões 2 m. Viiruta vee alla jääv ala.

1 p

d) Milliseid probleeme toob veetaseme tõus jões kaasa lähipiirkonnale?

1. Antsu talu heinamaad jäävad osaliselt vee alla
2. Antsu ja Nurme talu ühendav tee/sild jääb vee alla
3. osa kaldataimestikust/elustikust jääb ka vee alla ja hävib

2 p

20. Väikelennuk startis lennuväljalt koordinaatidega 58°20' N ja 26°40' E ning võttis suuna lennuväljale, mis jäi stardipaigast 215 km kaugusele asimuudil 235°.

a) Kust lennuk startis? Ülenurme (Tartu) lennuväli

b) Kuhu pidi lennuk jõudma? Ruhnu saarele

2 p

21. Mis nähtuse levikut on kaardil kujutatud?

Mandrijäätumise levikut põhjapoolkeral

Miks oli see nähtus Ameerikas levinud suuremal alal kui Euroopas?

2 p

1) *Põhja-Ameerika kliima on kontinentaalsem ja karmim, sest maismaa ulatus on suurem Või*

2) *Põhja-Ameerikas paiknevad mäestikud põhja-lõuna suunaliselt ega takista liustike liikumist kaugemale lõunasse.*

KOKKU 65 PUNKTI